

Laatuporinat 2021: Palautejärjestelmä koulutuksen kehittämisessä

Saija Halminen: Tervetuloa kuuntelemaan Lapin yliopiston Laatuporinat –podcast-sarjaa, jonka tavoitteena on käydä läpi muun muassa yliopiston laadunhallintaa, palautejärjestelmiä ja auditointia toiminnan kehittämistä varten. Tämän päivän jaksossa meillä on aiheena palautejärjestelmä koulutuksen kehittämisessä.

Yliopiston palautejärjestelmää on kehitetty vuosien varrella palvelemaan paremmin palautteiden keruun, raportoinnin ja käsittelyn muotoja. Palautejärjestelmä on todella keskeinen osa laadunhallintaa, toimintoja ja palveluita kehittäessä, etenkin koulutuksessa. Palautejärjestelmää tulisi kuitenkin kehittää reflektioivampaan ja vastavuoroiseen suuntaan. Viime keväänä vuonna 2020 yliopistolla toteutettiin auditointiin liittyvä vertaisoppiminen Helsingin yliopiston yliopistopedagogiikan keskuksen kanssa, jonka kohteena oli opiskelija palautejärjestelmä. Tässä vertaisoppimisen ryhmässä olivat mukana muun muassa tämän päivän haastateltavat asiantuntijat. Vertaisoppimisen yhtenä helmenä nousi näkökulma, jonka mukaan palautejärjestelmän tulisi tukea sekä opetuksen kehittämistä että opiskelijoiden opinnoissa etenemistä ja muun muassa omien oppimisen tapojen tunnistamista. Tähän liittyy esimerkiksi se, että miten opiskelija reflektoi omaa oppimistaan ja miten toisaalta opettaja reflektoi omaa opettamistaan ja näin ollen kehittää taas osaamistaan. Yliopistolla on vastikään perustettu palauteryhmä, jossa on edustettuna eri tiedekuntien ja opetusta antavien yksikköjen asiantuntijoita, mutta myös opiskelijoiden edunvalvoja ylioppilaskunnasta. Tämän työryhmän tehtävänä on esimerkiksi huomioida vertaisoppimisessa nousseet kehittämiskohteet, reflektioivampi näkökulma ja vastapalautteen rooli palautteen antamisessa sekä nykyisen palautejärjestelmän prosessien toimivuuden tarkistaminen ja päivittäminen.

Näin opiskelijan näkökulmasta palautehan on ihan äärimmäisen tärkeä ja iso osa sitä omaa opiskelua ja omia opintoja, ja palautteen avulla me pystymme kehittämään itseämme. Me opitaan niistä meidän virheistämme, ehkä mitä me on tehty. Mutta sitten on myöskin tämä toinen puoli, eli se palaute mitä me pystymme antamaan näille opettajille. Me opiskelijathan ollaan siinä tosi keskeisessä roolissa, että se palaute mitä me annamme eteenpäin meidän opinnoistamme ja meidän kokemuksistamme on tosi iso ja tosi vaikuttava asia. Ja niiden meidän kokemusten perusteellahan muutoksia ja kehityksiä pystytään oikeastaan tekemään.

Ainakin omien kokemusten pohjalta minä voisin sanoa, että joissain tilanteissa toivoisi enemmän sitä palautetta, koska aina välillä tulee semmoisia tilanteita missä on vaikka saanut tosi paljon ja niin kuin tosi erilaista palautetta niin tuntuu, että se on vienyt itseään ja sitä omaa opiskelua tosi paljon eteenpäin, joten sitä ehdottomasti toivoisi myöskin lisää. Mitä ja miten palautetta opiskelijoilta oikein pyydetään ja miten se käytännössä toteutetaan? Miten palautetta käsitellään ja raportoidaan? Entäpä miten annetaan vastapalautetta? Näihin kysymyksiin meillä on tänään vastaamassa yliopiston asiantuntijat Merija Timonen, Hanna Vuojärvi sekä Juha Himanka. Haluaisitteko te esitellä itsenne lyhyesti?

Merija Timonen: Olen Merija Timonen täällä yliopistolla opetus- ja oppimispalveluissa johtajana.

Hanna Vuojärvi: Hanna Vuojärvi, kasvatustieteiden tiedekunnasta aikuiskoulutuksen pedagogiikan yliopistonlehtorina.

Juha Himanka: Juha Himanka, filosofian yliopistonlehtori ja samalla YTK:n opetuksesta vastaava varadekaani.

Saija Halminen: Kiitos. Tämän päivän jaksossa meillä on vähän erilainen konsepti. Eli ei olekaan kysymyksiä vaan meillä on teille väittämiä. Meillä on kuusi väittämää eli kaksi jokaiselle tätä aihetta koskien. Ja aloitetaan Merjasta ja ensimmäinen väittäjä kuuluu näin: yliopistossa otetaan pian käyttöön uusi palautepalvelu Spark. Sprak tuo uuden ulottuvuuden palautekäytänteihin, vai tuoko?

Merija Timonen: Hyvä väite. Heti tulee mieleen vastaväitteenä; niin totta kai se tuo, kun me tiedämme mitä me haluamme muuttaa. Tiedämmekö me mitä me haluamme muuttaa? Tämä Spark-palautejärjestelmä liittyy siis opintojaksopalautteisiin. Palautejärjestelmä kokonaisuutena on kuitenkin laaja käsite, mutta tällä yhdellä järjestelmällä pyritään nyt ratkaisemaan opintojaksopalautteen keräämisen tapaa. Tämän käyttö tuo hyvää, jos me osaamme käyttää sitä oikein. Meillä on tälläkin hetkellä järjestelmä, joka on tuonne opintohallinnon järjestelmään kytketty opintojaksopalautteen keräämisessä, mutta sen käyttö on vähentynyt, melkein loppunut kokonaan. Ja se ehkä historia, mikä siihen on johtanut, on se, että sitä palautetta kerättiin paljon jokaisesta opintojaksosta. Opiskelijat eivät saaneet koskaan palautteeseensa vastinetta elikkä vastapalautetta, joten opiskelijoitten into hiipui antaa palautetta tämän järjestelmän kautta.

Nyt tavallaan meillä olisi uusi startti, mahdollisuus ottaa uusi opintojaksopalaute uuteen opiskelijahallinnon järjestelmään ja tämä lentävä nimikin Spark voi ehkä innoittaa opiskelijoita antamaan opintojaksopalautetta. Tämä Spark järjestelmä on tietenkin — kun se on uuteen järjestelmään kytketty ja ehkä tähän tämän päivän tietoteknisiä vaatimuksia vastaava — uudenlainen käyttäjäystävällisempi järjestelmä, niin se voi tietenkin tuoda sitä, että opiskelijat vastaavat mielellään siihen opintojaksopalautteeseen.

Mutta haasteena meille kyllä niin kuin tänne yliopiston puolelle on, että miten me voidaan sitä Spark järjestelmää ja siellä olevia kysymyksiä, miten me saadaan niitä katettua meidän monimuotoisiin koulutuksiimme? Meillä on monen alan koulutusta. Jos meillä on käytettävissä siellä 10 kysymystä, niin onko ne sellaisia kysymyksiä, joita voi käyttää kaikessa koulutuksessa, kaikissa opintojaksoissa. Teknisesti Spark tuo myös lisää sellaisia ominaisuuksia kuin jatkuva palaute. Elikkä koko sen opiskelun ajan opiskelija voi siitä opintojaksosta antaa palautetta. Se on uusi ominaisuus ja ehkä vastapalautekin sitten uutena ominaisuutena, vaikka se tuolla aikaisemmin on ollutkin. Mutta tässä Sparkin lanseerausessa voitaisiin hyvinkin käyttää mielikuvaa siitä, että opiskelijalla on oikeus antaa palautetta opintojaksosta. Palautteen antaminen ei ole velvoite.

Saija Halminen: Joo kiitos. Ainakin nämä opiskelijan näkökulmasta tämä kuulostaa oikein hyvältä ja toimivalta. Seuraava väite kuuluu näin: opiskelijapalautetta hyödynnetään aivan liian vähän siihen nähden, miten paljon sitä kerätään.

Merija Timonen: Tässäkin tuli tässä väitteessä mieleen sen, että astuisin mielelläni sinne opiskelija saappaisiin. Kysytäänkö minulta opiskelijalta palautetta aivan liian paljon? Tuleeko niitä joka viikko sinne sähköpostiin jonkunlaista kyselyä ja varmaan tuleekin. On erilaisia meidän yliopistomme omia lähettämiä kyselyitä, joihin opiskelijoita pyydetään vastaamaan, vaikka minkälaiseen tutkimukseen ja kyselyyn vaikka milloin. Niin miten me yliopistona varmistetaan se, että tässä meidän laatu- ja palautejärjestelmässämme ja palautejärjestelmässä ne meille merkitykselliset kyselyt korostuvat myös siellä opiskelijapäässä. Elikkä tämä opintojaksopalaute, josta äsken mainitsin, mutta myös ne kyselyt, jota me teemme opiskelijoille ensimmäisen vuoden, kandidivaiheen ja maisterivaiheen opinnoissa.

Miten me saamme ne esille, että ne ovat meille yliopistolle merkityksellisiä, toivottavasti ne ovat opiskelijoillekin merkityksellisiä. Eli me saamme palautetietoa paljon minun mielestäni yliopistossa.

Ja sieltä varmasti saadaan, kun palautteita käsitellään, sellaisia kehittämiskohteita, jotka ovat nopeita hetimiten hoidettavissa. Joku esimerkkinä vaikka, että joku opetus on sellaisessa opetustilassa, joka ei sille sovi. Vaikka nyt me olemme täällä musiikkivälineitten ympäröimänä. Tämä ei ehkä sitten kaikenlaiseen opetukseen sopisi. Eli ihan pieniä asioita, joita voidaan korjata, kun ne tulee esille ja hoksautetaan.

Mutta ehkä enempienkin, mitä me haluamme sieltä palautteista ulos on niitä ehkä laajempia kehittämiskohteita ja niiden edistäminen ja eteenpäinvienti on tietenkin iso prosessi. Ja niiden kehittämiskohteiden tulokset eivät välttämättä näy ollenkaan sille opiskelijalle, joka nyt tänään antoi palautetta. Ne kehittämisen hedelmät voi olla esillä vasta ehkä 3 vuoden kuluttua. Mutta palautejärjestelmän tällaista systemaattisuutta. Ehkä sitä kannatan, että se on sellaista kokonaisuutta, jolla käsitellään niitä palautteita yliopistotasolla ja ehkä siitä sellaista varmuutta myös opiskelijoille, että heidän palautteitaan käsitellään kaikissa koulutuksissa ihan samalla lailla. Ja vuorovaikutus. Että palautteiden raportointia ja palautetietojen saantia, jos niitä käsitellään vain paperilla tai tekstinä, niin siitä me ehkä menetämme jotakin. Vuorovaikutusta palautteen käsittelyssä tarvitaan, vuorovaikutusta, jossa on koulutusten edustajia, opiskelijoiden edustajia ja tietenkin vaikka palveluiden edustajia. Eli vuorovaikutus on eteenpäin siinä kehittämisessä. Ja nykyisessä meidän laatuajrjestelmässä tämä palautepöytä tai palautejärjestelmässä palautepöytä on varmasti ihan yksi hyvä keino vuorovaikutusta edistää.

Saija Halminen: Kiitos. Hanna, seuraava väite tulee sinulle. Yliopistolla käytössä oleva osaamisen suuntaamisen malli vastaa riittävästi resurssikysymykseen myös palautejärjestelmän kehittämisen näkökulmasta.

Hanna Vuojärvi: Tosi iso väite ja siihen on ehkä vaikea vastata yksiselitteisesti kyllä tai ei. Minä katson tätä tietenkin opettajan ja opetustyötä tekevän näkökulmasta ja on tärkeää pitää ajatus kirkkaasti siinä, että mihin sillä palautejärjestelmän kehittämisellä pyritään. Eli siihen yliopiston toiminnan ja erityisesti opetuksen kehittämiseen ja siihen, että löydettäisiin parhaat mahdolliset tavat opiskelun tukemiseen. Sekä palautejärjestelmä että osaamisen suuntaamisen malli toimii toiminnan ohjauksen työkaluina toiminnan eri tasoilla ja sillä lailla niillä on myös yhteinen rajapinta. Osaamisen suuntaamisen toimintamalli on työväline opetus- ja tutkimushenkilöstön työajan suunnitteluun ja sillä kuvataan työn kokonaisuutta ja sen eri osa-alueita; osa-alueiden tarvitsemaa rajallista resurssia tietyn suunnittelukauden aikana, joka meillä on kalenterivuosi. No, tässä suunnittelussa tärkeä kysymys on se, että miten se palaute ja sen käytön kehittäminen ja siihen liittyvä työ otetaan sitten huomioon siinä suunnittelussa.

Eli suunnittelu perustuu aina tavoitteisiin eli siihen, minkälaisia tavoitteita toiminnalle asetetaan eri tasoilla eli yliopistossa kokonaisuutena, eri yksiköissä, osaamisen suuntaamisen ryhmissä ja sitten lopulta yksilötasolla. Ja miten nämä tavoitteet lopulta viedään sinne työaika-suunnitelmiin ja lopulta konkretisoidaan siellä käytännön työssä. Eli jos palautejärjestelmän kehittäminen otetaan mukaan toiminnan tavoitteisiin osana opetuksen kehittämistä, niin se saadaan myöskin sinne työajan suunnitteluun ja sitä kautta sitten työsuunnitelmiin ja arjen työhön.

Haasteena tässä voi olla se, että se osaamisen suuntaamisen malli perustuu yliopiston määrällisiin tulosindikaattoreihin ja nyt me puhutaan osittain vaikeasti numeroilla kuvattavasta asiasta eli tämä

on laadullista tavoitteen asettamista. Yksittäisen opettajan näkökulmasta palautejärjestelmän kehittämistä ja siihen liittyviä tavoitteita voi ajatella, vaikka siellä työaika-suunnitelma opintojaksotasolla. Jos se palautejärjestelmään liittyvä kehittämistyö on asetettu toiminnan tavoitteeksi niin sitten pitäisi olla myös mahdollista resursoida sinne työsuunnitelmaan aikaa opintojaksojen kehittämiseen nimenomaan palautekäytäntöjen ja niihin liittyvien pedagogisten ratkaisujen näkökulmasta. Jos ne palautteisiin liittyvät kehittämistavoitteet ja sitten Merjan mainitseva vuorovaikutteisuus ja dialogisuus siinä palautteessa otetaan laajalla rintamalla yksilötason suunnitteluun mukaan, niin sitten samalla me viedään koko yliopistotason palautejärjestelmän kehittämistä eteenpäin.

Saija Halminen: Joo kiitos. Sitten seuraava väite kuuluu näin, että äänipalautte haastaa perinteisen palautteen anto- ja keruutavan.

Hanna Vuojärvi: No minä ajattelen, että se ääni on yksi työväline muiden joukossa. Verkko-opiskeluun liittyvissä tutkimuksissa sillä on osoitettu olevan tiettyjä etuja verrattuna esimerkiksi pelkästään tekstipalautteeseen tai sen lisäksi käytettynä. Mutta sopivan palautekanavan valinta riippuu aina siitä, että mitä sillä palautteella tavoitellaan ja siitä, että minkälaisen pedagogisen kokonaisuuden osaksi se työväline tulee. Mutta minä ajattelen, että tulevaisuudessa nämä palautteenantokanavat ja palautteen rooli opiskelussa ja opetuksessa on kovasti monimuotoistuvassa. Siinä mielessä tuen kyllä monikanavaista palautteen antamista ja erityisesti sitä dialogisuutta.

Saija Halminen: Kiitos Hanna. Sitten Juhalle ensimmäinen väittämä: mitä tyytyväisempi opiskelija sitä paremmin hän oppii tai on oppinut.

Juha Himanka: Tuo on mielenkiintoinen kysymys ja se on aika jännittävä noin tutkimuksen näkökulmasta itse asiassa. Se, että korreloiko opiskelijatyytyväisyys siihen, että opiskelija oppii. Opetuksen laatuhan on sitä, että opiskelija oppii, se on aika yksinkertainen asia sikäli. Ja sitä aikoinaan sitten tutkimuksessa tutkittiin. 80-luvulla oli Cohen^[1] ja näiden meta-analyysit, jossa käytiin runsaasti tätä läpi ja selvitettiin ja löydettiin, että siinä olisi korrelaatio, että mitä tyytyväisempi opiskelija, sen enemmän hän oppii. Mutta sitten parikymmentä vuotta myöhemmin 2000-luvulla, näitä alettiin tutkia ehkä empiirisesti paremmin, paremmilla koeasetelma ja aidoimmilla sokkoasetelmissa. Silloin sitten Carrell ja West^[2] tuolla Yhdysvaltojen ilmavoimien akatemiassa tekivät todella perusteellisen empiirisen tutkimuksen ja siinä päädyttiinkin sitten vähän outoonkin tulokseen; että itse asiassa ne ei korreloi tai pikemminkin korreloi vähän negatiivisesti, että mitä tyytyväisempi opiskelija sen huonommin se oppii. Ja tämä on nyt aika järkyttävä tulos, johon on sitten aika hankala suhtautua tai että mitä tämän kanssa tekee. Sitten vielä kaiken kiusaksi Italiassa tehtiin aika vastaava myös erittäin perusteellinen analyysi vähän myöhemmin, Braga^[3], ja saatiin samoja tuloksia, jolloin se alkaa olla aika harvinaisen vakuuttavaa. Sen lisäksi sitten Uttl^[4] ja hänen kaverinsa tai tutkijaystävänsä selvittivät, että näissä Cohenin ja näissä vanhemmissa tutkimuksissa ei ollut vain huono empiirinen aineisto vaan ne olivat myös tilastollisesti surkeita.

No mitä me nyt sitten tehdään tässä tilanteessa, että nostetaanko tassut pystyyn, että eihän meidän nyt sitten tarvitse seurata opiskelijoiden tyytyväisyyttä tai sellaista. Ei niin, mutta vaan se, että otetaan tämä tutkimuksellinen kehitys ja tausta huomioon nyt kun me mietimme, että mitä me kysymme opiskelijoilta. Meidän ei ole pakko kysyä sitä vaan, että oliko sinulla oikein mukavaa, viihdytkö vallan mainiosti, että oliko semmoinen kiva tuokio tuolla luennolla tai semmoista. Vaan

me voidaan miettiä, että mitä me kysytään ja nythän meillä on hyvä mahdollisuus miettiä sitä. Ja silloin se tarkoittaa sitä, että me harkitaan ne kysymykset, otetaan huomioon sitten se, mihin se tutkimus on kehittynyt. Toisaalta sitten nämä varhaisemmat tai nämä 2000-luvun alun tutkimukset oikeastaan osoittaa, että jos opiskelijat — näissä tapauksissa, kun tämä oli fakta — arvostaa semmoista opetusta missä ne eivät opi. Niin olisiko meidän jotenkin mahdollista vaikuttaa opiskelijoihin koko opetuksen aikana niin, että ne alkaisivat arvostamaan, että ne olisivatkin tyytyväisiä semmoiseen opetukseen, missä ne oppivat. Ja myös ne kyselyt oikeanlaisilla reflektiivisillä kysymyksillä, mitä tässä on mietitty, niin ne ohjaisi ehkä sitä opiskelijaa miettimään sitä opetustapahtumaa oman oppimisen kannalta. Ja tämä on kaikille hyöty, jos opiskelija oppii paremmin havaitsemaan, missä oppii ja oppii omasta oppimisestaan, niin se on tässä nykyään aika nopeastikin muuttuvassa yhteiskunnassa se ehkä kaikkein olennaisin seikka. Jos opiskelija oppii oppimaan, tapahtukoon sitten mitä tahansa, että tulkoon uusia kieliä, joita ei ole koskaan ollutkaan tai jotain. Niin silloin se opiskelija, joka on oppinut oppimaan niin se on hänelle hyvä. Niin silloin näkisin, että kyllä on tärkeää kysyä opiskelijalta moniakkin seikkoja. Se auttaa kehittämään opetusta eteenpäin. Mutta siinä, kun me mietitään, mitä me kysytään, on sitten hyvä harkita ja ottaa sitten taustatutkimus huomioon. Näin näkisin sen.

Saija Halminen: Kiitos. Viimeisenä väittämällä meillä on oikein tällainen klassinen, että virheistä oppii eniten, vai oppiiko sittenkään.

Juha Himanka: Oho. Tämä kyllä nyt haiskahtaa näin filosofin puolelta pahasti ansalta. Tässä yritetään nyt juputtaa tällaista ihmistä sillä, että jos väitetään että virheistä oppii ja sitten sen itse väittämän sisällä huomataan virhe ja korjataan sitä niin silloinhan siitä seuraa paradoksi ja sitten kumpikaan ei voi olla totta. En mene tuohon ansaan. Mietin sitä joltain muulta kannalta ja ajattelen sitä, että no silloinhan täytyy vastata niin, että virheistä joskus oppii ja joskus ei. Eikö vaan? Meillä on — liittyen tuohon edeltävään puheenvuoroon — niin silloin me voidaan oppia oppimaan ja voi olla niin että me opitaan oppimaan virheistä. Voi olla, että joku ihminen tekee virheitä eikä niistä opi ja toinen tekee virheitä ja oppii niistä. Ja tämä jälkimmäinen on semmoinen, mitä me pyritään täällä yliopistossa kannustamaan.

Ja mitä siitä sitten seuraa opetuksen kannalta? No siitä seuraa sellaista, että ensinnäkin olisi todella hyvä — ja se on joskus aika vaikeata, mutta sellainen keskeinen tavoite opettajalle — että ilmapiiri olisi semmoinen, missä on sallittua tehdä virheitä. Se on monessakin pedagogisissa lähtökohdissa, että luodaan sellainen oppimisilmapiiri, joka ei nyt kannusta, että ihan tahallaan tehdä virheitä, mutta sallitaan semmoista riskinottoa, kokeilua ja vähän leikillistä tällaista. Ja sitten siinä totta kai tapahtuu virheitä. Ja kun virheistä sitten oppii, niin se on oppimisen kannalta sitten parempi. Ja meillä on eri asioita, opitaan eri tavoin, mutta on monia seikkoja, missä se virheiden kautta opittava osio on olennainen siinä oppimisessa. Voisi sanoa, että se on kokemuksesta oppimista. Kokemuksesta meillä on useampiakin semmoisia, mitä me ymmärretään kokemuksena. En lähde siihen siitä tulisi vähän turhan pitkäkin, lempiaiheitani, mutta ei mennä siihen. Mutta jos ajatellaan sitä vaikka näin ihan työpaikkailmoitusten kannalta, niin siellä on semmoisia työpaikkailmoituksia, että halutaan kokenutta trukkikuskia tai tällaista. Ja silloin, mitäs nyt oikein tarkoittaa tämä kokenut? Niin se tarkoittaa sitä, että hän on sitten tehnyt jo niitä virheitä. Hän on muutaman kerran trukin piikeillä mennyt seinästä läpi ja näin edelleen. Ja sitten halutaan sellainen työhön, ettei hän enää tekisi niitä virheitä, kun hän on niistä virheistä oppinut.

On semmoinen kokemuksellinen oppimisen puoli, jossa sitten on tämä virheiden kautta oppiminen olennaista. Silloin jotenkin minusta se on kaikkien puolelta hyvä, että pystyisi luomaan sen semmoisen oppimisilmapiirin, missä saa tehdä virheitä ja se on myös opettajan kannalta mukavampaa. Se on paljon jännittävämpää vetää semmoista opetustapahtumaa missä opiskelijat ottavat riskejä, tekee vielä virheitä ja kaikkien virheistä tammöistä. Sitä minä kyllä pitäisin arvossa. Ja jos siihen nyt ajattelee, mitä keinoja sillä opettajilla sitten on toimia siinä tilanteessa, niin alkaa reflektoida ja havainnoida siihen, miten tuommoisessa lähitapaamisissa tai ehkä jopa verkkotapaamisissa, miten sen nyt sitten ottaa, niin miten niissä toimia. Se, että miten ensimmäisellä kerroilla otetaan vastaan se, mitä opiskelija tekee. Opiskelija on tosi sensitiivinen siihen, että jos opiskelija tekee virheen ja sitten vetäjä tai opettaja nauraa sille pilkallisesti, niin sen jälkeen kukaan ei ota enää riskejä. Sillä tavalla, kun opettaja näkee ja huomaa opiskelijan tekevän tahattoman virheen — semmoisen missä hän on parhaansa yrittänyt — niin sitten jollakin tavalla ottaa siitä kiinni ja tukee sitä sen muokkaamista oppimisprosessiksi ja tavallaan myös ottaa sen sillä tavalla lämpimästi vastaan, että se on täysin sallittua. Niin sen kautta se tavallaan tapaamiselta kehittyi se ilmapiiri sellaiseksi, että se on oppimisen kannalta hyvä. Ja sitä paitsi paljon hauskempi opettaja ja toivottavasti opiskelijallekin hauskempi. Että ehkä tämän verran tästä.

Saija Halminen: Kiitos paljon teille kaikille vastauksista.

^[1]Cohen, Peter (1981) Student Ratings of Instructions and Achievement: A Meta-Analysis of Multisection Validity Studies. *Review of Educational Research* 51, 281–309.

^[2]Carrell, Scott E. & West, James E. (2010). Does Professor Quality Matter? Evidence from Random Assignment of Student to Professors. *Journal of Political Economy* 118 (3), 409–432.

^[3]Braga, Michela & Paccagnella, Marco & Pellizzari, Michele (2014) Evaluating students' evaluations of professors. *Economics of Education Review* 41, 71–88.

^[4]Uttl, Bob & White, Carmela & Gonzalez, Daniela (2017) Meta-analysis of faculty's teaching effectiveness: Student evaluation of teaching rating and student learning are not related. *Studies in Educational Evaluation* 54, 22–42.